ಡಾ. ನಾಗರಾಜ ಮುರಗೋಡರವರು [illegible]
ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಒಡನಾಡಿಗಳು. ತಮ್ಮ ರಚನಾತ್ಮಕ [illegible]
ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡವರು. ನಿರಂತರ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು [illegible]
ಸೇವಾಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸದಾ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿ[illegible]

ಇಲ್ಲಿರುವ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಬಂಧಗಳ [illegible]
ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳಲು ಅವರಿಗೆ [illegible]
ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದ್ದರ [illegible]

ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯ ದಶಮಾನೋತ್ಸವದ [illegible]
'ಅವ್ವ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ'ದ ದಶಮಾನೋತ್ಸವದ [illegible]
ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಪ್ರಕಟಣಾ ಮಾಲೆಯ ದ್ವಿತೀಯ ಕೃತಿ ಇದು.

ನಾಡಿನ ಓದುಗರು, ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತರು ಮತ್ತು [illegible]
ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಓದಿ ನಮ್ಮ ಯುವ ಸಂಶೋಧಕರನ್ನು [illegible]
ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಅವ್ವ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ
ಬೆಳಗಾವಿ

ISBN : [illegible]

ಆವಿರ್ಭಾವ   ಡಾ. ನಾಗರಾಜ ಡಿ. ಮುರಗೋಡ

ಆವಿರ್ಭಾವ

([illegible] ಲೇಖನಗಳ ಸಂಚಯ)

ಸಂಪಾದಕರು
ಡಾ. ನಾಗರಾಜ ಡಿ. ಮುರಗೋಡ

Avirbhav-A collection of Articles by various scholars

Editor's Name	:	**Dr. Nagaraj D. Murgod**
Published by	:	**Avva Pustak Prakashan, Belagavi** Avva Gramabhivraddhi Mattu Samajik Seva Sangh, Mamadapur, Tq: Gokak, Dist: Belagavi-591233
First Impression	:	2021
Copies	:	1000
Pages	:	xii + 160 = 172
Price	:	Rs. 150/-
Size	:	Demy 1/8th
Paper Used	:	70 GSM
Copy Right	:	Editor
Cover Design	:	Chittar Kala Balaga, Dharawad
DTP	:	Ravi Kammar
Printers	:	B G Printers, Dharwad
ISBN	:	978-81-949726-5-5

ಅವಿರ್ಭಾವ – ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸಂಚಯ

ಸಂಪಾದಕರು	:	ಡಾ.ನಾಗರಾಜ ಡಿ.ಮುರಗೋಡ
ಪ್ರಕಾಶಕರು	:	ಅವ್ವ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಳಗಾವಿ ಅವ್ವ ಗ್ರಾಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವಾ ಸಂಘ, ಮಮದಾಪುರ, ಗೋಕಾಕ, ಬೆಳಗಾವಿ-೫೯೧೨೩೩
ಪುಟಗಳು	:	xii + ೧೬೦
ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ	:	೨೦೨೧
ಹಕ್ಕುಗಳು	:	ಸಂಪಾದಕರು
ಬೆಲೆ	:	ರೂ. ೧೫೦/-
ಅಕ್ಷರ ಸಂಯೋಜನೆ	:	ರವಿ ಕಮ್ಮಾರ
ಮುಖಪುಟ	:	ಚಿತ್ತಾರ ಕಲಾ ಬಳಗ, ಧಾರವಾಡ
ಮುದ್ರಕರು	:	ಬಿ. ಜಿ. ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ಧಾರವಾಡ

ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಠಗಳ ಹುಟ್ಟು-ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಪ್ರಾಚೀನತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾರಗಳು

ಡಾ. ನಾಗರಾಜ ಡಿ. ಮುರಗೋಡ

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಮಠಗಳ ಪರಿಚಯವಿದ್ದರೂ ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಮಠಗಳು ಜನ್ಮ ತಾಳಿದವು ಎಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಅವುಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಚಿಂತನಕ್ಕಾಗಿ ದೇವರ ಸೃಷ್ಟಿ, ಆತ್ಮ-ಮೋಕ್ಷ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಮಂಥನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗಡ್ಡೆ-ಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿರುವ 4 ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದಾಗ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಸನ್ಯಾಸ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ 50 ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಯಸ್ಸುಳ್ಳವರು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಅರಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ವಾಸಿಸುವ ಈ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕುಟೀರಗಳು ಮುಂದೆ ಆಶ್ರಮಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡವು. ಜನರು ಇವುಗಳನ್ನೇ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಗಳೆಂದು ಕರೆದರು.

ಉಪನಿಷತ್ತ ಮತ್ತು ಮಹಾಭಾರತಗಳು ರಚಿಸಿಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಆಶ್ರಮಗಳು ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಜೆಗಳ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮತ್ತ ಸೆಳೆದವು. ಹೀಗಾಗಿ ಅರಸರು ಮತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಡವಿಗಳತ್ತ ಹೋಗಿ ಈ ಋಷಿ ಪುರುಷರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗತೊಡಗಿದರು. ನಂತರ ಈ ಋಷಿಗಳ ಮೇಲೆ ದೈವತ್ವ ಭಾವನೆ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ಅವರೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ಬಳಿ ಬಂದ ರಾಜ-ಮಹಾರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಈ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಲು ಕಳಿಸತೊಡಗಿದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಇವು ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗತೊಡಗಿದವು. ಕೆಲವೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳೇ ಅರಮನೆಗಳಿಗೆ ಬಂದು ರಾಜ ಕುಮಾರರಿಗೆ ಪಾಠ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು ಇತಿಹಾಸ ಪುಟಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದು. ಹೀಗೆ ಆಶ್ರಮಗಳು ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಗುರುಕುಲಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡವು.

ಈ ಗುರುಕುಲಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ರಾಜಕುಮಾರರು ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆಗಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜಕುಮಾರರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ನೀಡುವ ಋಷಿಗಳು ರಾಜಗುರುಗಳಾದರೆ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಹುಡುಗರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ನೀಡುವ ಋಷಿಗಳು ಧರ್ಮ

ಗುರುಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಇವರು ಬೋಧಿಸುವ ತತ್ವಚಿಂತನೆ, ತತ್ವಬೋಧನೆಗಳು ಅಡವಿ ಬಿಟ್ಟು ಹಳ್ಳಿ ಪಟ್ಟಣಗಳತ್ತ ಬಂದಾಗ ಅವು ಮಠಗಳಾಗಿ ಜನ್ಮ ತಳೆದಿರಬಹುದು.

"ಅಮರ ಕೋಶವು ಛತ್ರಾದಿಗಳ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮಠ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಛತ್ರ ಎಂದರೆ ಶಿಷ್ಯ ಅಥವಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಎಂದರ್ಥ. ಆದುದರಿಂದ ಅಮರಕೋಶಕಾರನ ಪ್ರಕಾರ ಛಾತ್ರಾದಿಗಳು ವಾಸಿಸುವ ನಿಲಯಗಳೇ ಮಠಗಳು".[1] (1: ಅರ್ಚನ ಸಂ: ಡಾ. ಎಚ್. ಪಿ. ಮಲ್ಲೇದೇವರು ಪು- 1005)

"ಕನ್ನಡವಿಶ್ವಕೋಶವು ಸನ್ಯಾಸಿನಿಗಳು ವಾಸಿಸುವ ಕುಟೀರ, ತಪಸ್ವಿನ ಜ್ಞಾನಾನ್ವೇಷಣೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರ ಕ್ರಮೇಣ ಆಶ್ರಮ, ಗುರುಮನೆ, ಗುರುಕುಲಗಳಾಗಿ ಕಾಲ ಕಳೆದಂತೆ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಸಾರ, ಜ್ಞಾನಪ್ರಸಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ".[2] (2: ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ ಸಂಪುಟ ಹನ್ನೆರಡು ಪು- 1004)

"ಮ್ಯಾಕ್ ಡೊನೆಲ್ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಕೋಶವು ಮಠವೆಂದರೆ ತಪಸ್ವಿಯ ಇಲ್ಲವೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಗುಡಿಸಲು, ಒಂದು ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ".

"ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಜ್ಞಾನಬೋಧನೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಕೇಂದ್ರಗಳೇ ಮಠಗಳೆಂದು ಶಬ್ದಕಲ್ಪದ್ರುಮ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ".[3] (3: ಬಿ.ವ್ಹಿ. ಮಲ್ಲಾಪೂರ: ವೀರಶೈವ ಮಠಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಪು.509. ಜಿ.ಎಚ್. ಹನ್ನೆರಡುಮಠ ಸಂಪಾದಿತ, ವಿಶ್ವಪ್ರಭೆ)

"ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾದವರು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಬೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ವಾಸಿಸುವ ಸ್ಥಳಗಳೇ ಮಠಗಳೆಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಕೋಶ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ವಿರಕ್ತರು, ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿರುವ ನಿಲಯಗಳಿಗೆ ಓದು, ಬರಹ ಹಾಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಬರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಮಠವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಮೇಲಿನ ಈ ಎಲ್ಲ ವಿವಿಧ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನೀತಿಬೋಧೆ, ಜ್ಞಾನಬೋಧೆ ಮಾಡುತ್ತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ನಿಲಯಗಳನ್ನು ಮಠಗಳೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.

ಈ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಮಠಗಳು ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾಲವನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ಹುಟ್ಟು ಸಿಂಧೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಚೀನತಮವಾದುದು ಎಂದು ಕೆಲವು ದೊರೆತ ಉತ್ಖನನಗಳಿಂದ ಹೇಳಬಹುದು.

ಕ್ರಿಪೂ. 2000 ಕಾಲದ ಸಿಂಧೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯೋಗ ಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಲಿಂಗದ ಚಿತ್ರವಿರುವ ಶಿಲ್ಪಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಹೀಗೆ

ಮುಂತಾದ ಆಧಾರಗಳಿಂದಲೇ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಠಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದವೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾದರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಖಚಿತ ಆಧಾರಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮಗಳು, ಗುರುಕುಲಗಳು, ಜೈನ ಬಸದಿಗಳು, ಬೌದ್ಧ ವಿಹಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಶೈವಪಂಥಗಳಾದ ಪಾಶುಪಥ, ಲಕುಲಿಶ, ಕಾಳಾಮುಖಿ, ಕಾಪಾಲಿಕ ಶಿವಾಲಯಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳು ಇಂದಿನ ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಠಗಳ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರದೆ ಆಯಾ ಕಾಲದ, ಆಯಾ ಧರ್ಮದ ರೀತಿ-ನೀತಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿದ್ದವು.

● ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಠಗಳ ಪ್ರಾಚೀನತೆ :

ಕೆಲವೊಂದು ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಠಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪುರಾವೆಗಳಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಆ ಮಠಗಳ ಪೀಠ ಪರಂಪರೆಯ ಗುರುಗಳ ಹೆಸರು ಸಹ ನಮಗೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಉಪಲಬ್ಧ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಮಠಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದು ಕ್ರಿ.ಶ. 8ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಬಸವಣ್ಣನವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಟನೆಗಳಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಲು ನಾಡಿನ ಹಲವು ಚಿಂತಕರು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆಗಿನ ಅನುಭವ ಮಂಟಪ ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರಶಸ್ತ ಸ್ಥಾನವಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬರತೊಡಗಿದರು. ಅಲ್ಲಮ ಮತ್ತು ಬಸವಣ್ಣನವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಚಿಂತನ-ಮಂಥನಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಇದನ್ನು ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮದ ಮಠವೆಂದೇ ಕರೆಯಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಅನುಭವ ಮಂಟಪವು ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ, ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಸಾರ ಕಾಯಕಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿತು.

ನಂತರ ಇದರ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಹಲವಾರು ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಠಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅನ್ನದಾಸೋಹ, ಜ್ಞಾನದಾಸೋಹ, ಧರ್ಮದಾಸೋಹದಂತ ತ್ರಿವಿಧ ದಾಸೋಹಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬರತೊಡಗಿದವು. ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ರಾಂತಿಯ ನಂತರ ಈ ಮಠಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಠಗಳು ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ-ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಇತರ ಶೈವಪಂಥದ ಮಠಗಳು ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದವು.

ಕಳೆದ 800 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಿಟ್ಟಿನಿಂದ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು, ಮಠಾಧೀಶರು ಸೇರಿ ತ್ಯಾಗ, ಸೇವೆ, ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಭಾವನೆಗಳಿಂದ ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಇಂದು ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಠಗಳು ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿವೆ.

ಇಂದಿನ ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಠಗಳ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಮಠಗಳನ್ನು ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರು ಕ್ರಿ.ಶ. 8ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು. ಅವರು ಭಾರತದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಅವು ಶೃಂಗೇರಿ, ಬದರಿನಾಥ, ಪುರಿ, ದ್ವಾರಕಾಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪುರಾವೆ ಎಂಬಂತೆ ಮಠಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ನೇಮಿಸಿದ ಸಮಿತಿಯು (Hindu Religion Endowment Commission) ಪ್ರಕಾರ ಆದಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ಜೈನ ಧರ್ಮಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ವೇದೋಪನಿಷತ್ ಪ್ರತಿಪಾದಿತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸದವರೇ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಇಂದಿನ ಮಾದರಿ ಮಠಗಳನ್ನು ಅಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಇತರ ಶೈವ ಪಂಥಿಯರು ಸಹ ಅವರನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಮಠಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದರು. ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಠಗಳು ಕೂಡಾ ಇವುಗಳನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವೆಂದು, ಬಸವಣ್ಣನವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ಸಂಘಟನೆ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಂತಹ ಮಠಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚಿತ್ತೆಂದು ವರದಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.[1] (1: ಸಾರಂಗಮಠ : ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ, ಶ್ರೀ. ಎಸ್.ಬಿ. ಹಿರೇಮಠ)

12ನೇ ಶತಮಾನದ ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಲಕುಲಿಶರ, ಕಾಳಾಮುಖರ ಮಠಗಳಿದ್ದುದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಲಕುಲಿಶ ಮಠಗಳಿದ್ದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಠಗಳಿವೆ. ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಲಕುಲಿಶರ ಕೆಲವು ತತ್ವ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೂ ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತರ ಕೆಲವು ತತ್ವ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೂ ಸಾಮ್ಯವಿದೆ ಎಂಬುದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಲಕುಲಿಶ ಶೈವಪಂಥಗಳ ಮಠಗಳ ಪರಂಪರೆಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಇಂದಿನ ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಠಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿವೆ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ.

- **ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಠಗಳ ಪ್ರಕಾರಗಳು :**

ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು.

- **ಗುರುವರ್ಗದ ಮಠಗಳು**
- **ವಿರಕ್ತವರ್ಗದ ಮಠಗಳು**

ಈ ಎರಡು ಮಠಗಳ ಗುರಿ ವೀರಶೈವಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾರ ಮತ್ತು ಭಕ್ತೋದ್ಧಾರಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಗುರುವರ್ಗದ ಮಠಗಳು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಿದರೆ, ವಿರಕ್ತ ಮಠಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಸವಾದಿ ಶರಣರ ವಚನ, ತತ್ವಗಳನ್ನು ಆದರ್ಶವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ.

- **ಗುರುವರ್ಗದ ಮಠಗಳು :**

ಪಂಚ ಪೀಠಗಳು (ಉಜ್ಜಯನಿ, ಕಾಶಿ, ಕೇದಾರ, ಬಾಳೆಹೊನ್ನೂರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಶೈಲ) ಮತ್ತು ಇವುಗಳ ಅಧೀನ ಮಠಗಳಿಗೆ ಗುರುವರ್ಗದ ಮಠಗಳೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಈ ಮಠಗಳು ವೀರಶೈವರ ಲಿಂಗಾಯತ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು, ಶಿಕ್ಷೆ- ರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಧರ್ಮರಕ್ಷಕವಿದ್ದಂತೆ.

- **ವಿರಕ್ತವರ್ಗದ ಮಠಗಳು :**

ವಿರಕ್ತ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಂದ ದೂರವಿದ್ದು, ವೈಭವ ಮತ್ತು ಆಡಂಭರವಿಲ್ಲದೆ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಾಧನೆ ಜಪ-ತಪಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಸದಾ ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದು ಜನರಿಗೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡುವವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಇವರು ಯಾವುದೇ ವೈಭವದ ಆಶೆ- ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಹೊಂದಿರದೇ ಆಸ್ತಿ ಮಾಡುವ, ಮಠ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಇವರಿಗೆ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಭಕ್ತರು, ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರು ಮಠ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಆಸ್ತಿದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಮಠಗಳು ಭವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿ-ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಇವು ಗುರುವರ್ಗದ ಮಠಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿದ್ದು ಜನಾಭಿಮುಖಿಯಾಗಿವೆ.

ಈ ವಿರಕ್ತ ಮಠಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಶೂನ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದ ಅಲ್ಲಮನೇ ನಿರಂಜನ ಜಂಗಮ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನೆನ್ನುವುದು ಸಾಂಪ್ರ ದಾಯಿಕರ ಮಾತಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಇಂದಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಠಗಳು ತಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುದೇವನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತವೆ.

"ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಯತಿಗಳ ನಂತರ ಇವರ ನಾಲ್ಕು ಶಿಷ್ಯರಾದ ಮುರುಘಯ್ಯ, ಚಿಲ್ಲಾಳಯ್ಯ, ಕುಮಾರಯ್ಯ, ಕೆಂಪಯ್ಯ, ಇವರ ಪರಸ್ಪರ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಕಾರಣವಾಗಿ ಮುರಘಾ ಸಮಯ, ಚಿಲ್ಲಾಳ ಸಮಯ ಕುಮಾರ

ಸಮಯ, ಕೆಂಪಿನ ಸಮಯಗಳೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಸಮಯಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುರಘಾ ಸಮದಯದ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ ಸಮಯದ, ಗದುಗಿನಲ್ಲಿ ಚಿಲ್ಲಾಳ ಸಮಯದ, ಉರವಕೊಂಡದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಿನ ಸಮಯದ ಜಗದ್ಗುರು ಪೀಠಗಳಿವೆ. ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತವಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿರಕ್ತಮಠವೂ ಈ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುತ್ತವೆ.[2] (2: ನಾಗನೂರು ಶ್ರೀ. ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಮಠ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ ಎಫ್.ಜಿ. ಜಲರಡ್ಡಿ)

ಗ್ರಂಥ ಋಣ

- ಬೆಳಗಾವಿ ಸಿರಿ ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆ : ಪ್ರಸಂ. ಡಾ. ಎಸ್.ಎಂ. ಹರದಗಟ್ಟಿ- 2003
- ಅರಳು: ಪ್ರಸಂ: ಡಾ. ಗುರುಲಿಂಗ ಕಾಪಸೆ, ಪ್ರ. ಶ್ರೀ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಶ್ರೀ ಮೋಟಗಿ ಮಠ ಅಥಣಿ–2003.
- ಬಿದರಿ ಶ್ರೀ ಕುಮಾರೇಶ್ವರ ಪುರಾಣ: ಲೇ: ಶ್ರೀ ಸದಾಶಿವ ಕವಿಗಳು ಇಟ್ಟಣಗಿಮಠ, ಹುಕ್ಕೇರಿ– 1951.
- ನಾಗನೂರ ಶ್ರೀ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಮಠ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ: ಎಫ್.ಜಿ. ಜಲರಡ್ಡಿ, ಪ್ರ: ಲಿಂಗಾಯತ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಶ್ರೀ ವಿರಕ್ತಮಠ ದೇಶನೂರು– 1997.
- ವಚನ ಕಾರಂಜಿ: ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಹುಕ್ಕೇರಿ– 2011.
- ಬೆಳಗಾವಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ : ಸಂ: ಡಾ. ಸರಜೂ ಕಾಟ್ಕರ್, ಬೆಳದಿಂಗಳು ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಳಗಾವಿ–2011.
- ಬೆಳಗಾವಿ ಬೆಳಕು– ಸಂಸ್ಮರಣ ಸಂಪುಟ, ಅಖಿಲ ಭಾರತ 70ನೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಬೆಳಗಾವಿ ಸಂ: ಡಾ.ಆರ್.ಎಸ್. ಗುಂಜಾಳ – 2007.
- ಚಿಂತನ: ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಮಠ: ಪ್ರ. ಲಿಂಗಾಯತ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ವಿರಕ್ತಮಠ ದೇಶನೂರು– 2011.
- ಒಲವಿನ ಒರತೆ: ಪ್ರಭುಚನ್ನಬಸವ ಸ್ವಾಮೀಜಿ–2007.

ಕನ್ನಡ ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಜಿ.ಪಿ.ಪಿ. ಮತ್ತು ವ್ಹಿ.ವ್ಹಿ.ಎಸ್. ಕಾಲೇಜು, ಸಿಂದಗಿ

ಪರಿವಿಡಿ

1. ಗಳಗನಾಥರ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಜೀವನ ..01
   - ನಾಗಪ್ಪ ಸುರಳಿಕೇರಿ
2. ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು – ಒಂದು ಪಕ್ಷಿ ನೋಟ ..10
   -ಕು. ಮಣೂರ ಸುಧಾರಾಣಿ ಶಿವಪ್ಪಾ
3. ಸಂತ ಕನಕದಾಸರು: ಹರಿ-ಹರ ಭಕ್ತಿಯ ಐಕ್ಯಭಾವ ..19
   -ಡಾ. ರಾಮರೆಡ್ಡಿ ಎಸ್. ರಡ್ಡೇರ
4. ಕನ್ನಡ ಮುಸ್ಲಿಂ ಕಥೆಗಾರರು : ಹೊಸ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ-ಆಶಯ ..28
   -ಡಾ. ದೊರೇಶ
5. ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆ ..35
   -ರೂಪಾಲಿ ಎಸ್. ಪಿರಣ್ಣವರ್
6. ಬಿಡ ಕಟ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯ ಲಂಬಾಣಿ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ (ಒಗಟು) ..41
   -ಡಾ. ಸುವರ್ಣ ಎಂ. ಹಿರೇಮಠ
7. ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಬೋಧನಾ ತಂತ್ರಗಳು ..48
   -ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ನರಗುಂದ
8. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪಾತ್ರ ..53
   – ಡಾ. ರೇಣುಕಾ ಶಂ. ಹೆಬ್ಬಾಳ
9. ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥ ಮಹಿಳೆ: ಎದುರಿಸ ಬೇಕಾದ ಸವಾಲುಗಳು ..61
   -ಲತ.ಕೆ.ಇ., ಕಂಚೀನಹಳ್ಳಿ
10. ಕಾರಂತರ ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿನ : ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು..66
    -ಮಂಜುನಾಥ ಎಸ್. ಮೆಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿ
11. ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಹಲ್ಯೆ, ಧಾನ್ಯಮಾಲಿನಿ
    ಹಾಗೂ ಊರ್ಮಿಳಾ ಎಂಬ ಪಾತ್ರಗಳ ಸ್ತ್ರೀತ್ವದ ಆವಿರ್ಭಾವ ..70
    -ಡಾ. ಎನ್. ಉಮಾ
12. ಮಹಿಳಾ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಯಾತ್ರೆ ..80
    -ಶ್ರೀಮತಿ ಶಾಂತಾಬಾಯಿ ಕಾಮನಕೇರಿ
13. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಠ್ಯಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆಗಳು ..86
    -ಡಾ.ಎಂ.ಆರ್.ಚಿದಾನಂದಪ್ಪ

14. ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು ..92
-ಚೈತನಾ ಸಂಕೊಂಡ

15. ವೃತ್ತಿ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಸುಭದ್ರಮ್ಮ ಮನ್ಸೂರ್ ಅವರ ಕೊಡುಗೆ ..99
-ನಾಗರಾಜ ಕೆ.

16. ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಠಗಳ ಹುಟ್ಟು-ಬೆಳವಣಿಗೆ,
ಪ್ರಾಚೀನತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾರಗಳು ..103
-ಡಾ. ನಾಗರಾಜ ಡಿ. ಮುರಗೋಡ

17. ಸಮಕಾಲೀನ ಕನ್ನಡ ಹಾಸ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸ್ತು-ಶೈಲಿ ..109
-ಭಾಗೇಶ ಬಿ. ಮುರಡಿ

18. ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಪಾತ್ರ ..114
-ಪ್ರೊ. ಶಶಿಕಾಂತ ಕ. ಹೂಗಾರ

19. ಯುವ ಶಕ್ತಿಯ ಅಂತರ್ವಾಣಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ..119
-ಪ್ರೊ ಎಮ್.ಜಿ. ಬಿರಾದಾರ

20. ದಿವಾನ ಬಹಾದ್ದೂರ ಶಿವಲಿಂಗರಾವ್ ದೇಶಮುಖ ..123
-ಡಾ. ವಿಜಯಕುಮಾರ ಎಸ್. ಶೇಕದಾರ

21. ಕಾರಂತರ ಸರಸಮ್ಮನ ಸಮಾಧಿ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆ..128
-ಡಾ.ಪ್ರೇಮಪಲ್ಲವಿ ಸಿ.ಬಿ.

22. ಕೊರೊನಾ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ನೋವು ನಲಿವು ..135
-ಉಮಾ ಎ.

23. ಜನಪದ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾಮರಸ್ಯ ..140
- ಡಾ. ಸೋಮಶೇಖರಪ್ಪ ಹೆಚ್.

24. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ವಿಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ
ಮತ-ಧರ್ಮದ ನೆಲೆಗಳು ..143
-ಗಾಯತ್ರಿದೇವಿ ಕೆ.ಟಿ.

25. ದೇಶೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಜಾಗತೀಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ..149
-ರವಿ ಶೇಷಗೇರಿ

26. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಶ್ರೇಣಿಗಳು ..154
-ಶೈಲಜಾ ಶರಣಗೌಡ